

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

Проектът е финансиран от
Европейски съюз и Европейски
социален фонд по Оперативна
програма „Развитие на човешките
ресурси“ (ОП РЧР) 2014-2020г.,
BG05M9OP001-2.011 „Равни
шансове“

Нарастване на професионалното съзнание у зрително затруднени

ученици

Mrs. Yvonne Simmons Howze

Бюро от областта на услугите, Института в Алабама за глухи и слепи

Подготвено за публикуване във връзка с проект „Равни шансове за социална интеграция и заетост на хората с нарушено зрение“, номер на договора: BG05M9OP001-2.011-0002-C01

Резюме: Много от погрешните схващания на зрително затруднените ученици и погрешната информация, свързани с различните работни места, могат да доведат до разочарование, когато техните идеализирани професионални очаквания започнат да се осъществяват. Професионалистите в тази област трябва да се опитат да осигурят на тези младежи възможности за изследването на разнообразието от професии по един ефективен, но не и заплашителен начин. Проектът, описан в тази статия, е новаторски опит да се включат десет зрително затруднени младежи да се запишат в държавно училище в занимания, които ще им помогнат да направят реалистичен професионален избор.

Много младежи със силни зрителни ограничения са слабо информирани за възможностите за професионално ориентиране. Те имат склонност да развият ранно чувство на изключване от достъпа до нормалния процес на успех в работната сила. Всъщност, те може да бъдат дори по-разочаровани и несигурни относно света на труда, отколкото техните виждащи връстници.

Една значителна част от тези, които помагат на зрително затруднените младежи, разбират значението и смисъла на работата в техния живот, което се свързва с много повече потребности, освен това, което те учат за работата и работните изисквания. Това включва

предоставянето на възможности на учениците да тестват реалността на техните стремежи, да открият подходящи алтернативи, ако е необходимо, и да се научат как да си поставят цели и да правят планове, за да ги постигнат. За нещастие, твърде малко зрително затруднени ученици получават информация за отделните професии и те често пропускат подходящите възможности. Без знания за всекидневния работен опит, свързан с определени професии, стремежите на учениците може да станат нереалистични.

Програмите за професионално съветване и тези, които изследват работата, са два от най-общите методи, използвани от професионалистите, за да подпомогнат в училище младежите, когато те правят своя професионален избор. Въпреки широкото използване на тези методи в областта на професионалното образование, тяхната полезност в процеса, свързан с вземането на решение относно зрително затруднените младежи, може да бъде твърде абстрактна и рискована, дотогава, докато професионалният консултант или работните изследвания не бъдат достъпни за учениците, особено за тези в обществените дневни училищни програми. Дори когато тези услуги са достъпни, много зрително затруднени ученици може да нямат полза от тях. Затова създаването на обмислени, конкретни условия, които ще окуражат както разкриването на личните и свързаните с работата ценности, така и предоставянето на възможности за професионална помощ и избор, може да бъде полезно за зрително затруднените ученици.

Целта на тази статия е да опише един проект, който беше използван, за да предостави на десет зрително затруднени младежи в училище възможност за подпомагане на техните лични и професионални цели. Описаният проект беше насочен към това да отговори на нуждите на учениците да тестват реалността на техните стремежи и да открият подходящи алтернативи; а също така да предостави възможност за промяна на ценности и нагласи за зрително затруднените младежи.

Условия и Участници

Проектът “Професионален Месец” беше проведен в държавното дневно училище за слухово и зрително затруднени ученици. То съвместява едно голямо средно училище с различни профили, обикновена гимназия, и управлява няколко ресурсни стаи за своите ученици. От тези ресурсни стаи учениците се интегрират в обикновените образователни програми в гимназията и разположеното наблизо начално училище. “Професионалният Месец” беше ръководен от учител в ресурсна стая за зрителни увреждания за ученици от средно ниво.

Десет ученици на възраст от 13 до 19 години участват в проекта. Двама от всички ученици с нарушено зрение са без перцепция на светлина, осем са слабовиждащи. Седем

ученици бяха интегрирани в обикновени академични класове, за минимум от два часа на ден; оставащите трима ученика посещават неакадемични класове в обикновената програма.

Развитие на проекта

Първа стъпка: Всеки един от учениците създава списък от 15 занимания от личен интерес. От този списък на учениците учителят случайно избира 20 занимания (виж Таблица 1), за да се ръководи в избора на лични желания, свързани с някаква професия, за да се дискутират техните работи с учениците. Колегите в училище и личните приятели на учителя дават имена на хора, които те познават, които по настоящем работят в една или повече от избраните професии. Благодарение на ефективността на тази “един мой приятел” техника, учителят беше способен да осъществи контакт за всичките професии с изключение на три. Телефонният указател беше използван, за да се открият тези трима служителя.

Втора стъпка: По времето, когато служителите осъществяваха контакт, за да се подготвят интервютата, учениците бяха помолени да предоставят основни въпроси, от които те ще се интересуват в питането на интервюираните. Въпросите на учениците засягат заплатата, задълженията на служителите, работните часове и условия, и прочие. Няколко ученика също така представят списък със специфични въпроси, свързани с работа, за да бъдат зададени на човек, който работи в определена професионална област. Тези въпроси имат връзка с годините, прекарани в обучение за работа, специални задачи, планове за напредък и т.н. Въпросите на учениците бяха съставени и всеки ученик получи пълен списък в основното за него четивно средство.

Трета стъпка: Предстоящите интервюта бяха осъществени по телефона. За тези хора, които се съгласяват да участват, беше изпратено съпътстващо писмо, за да потвърди времето и мястото на техните интервюта. Второ телефонно обаждане беше направено от три до пет дни по-рано преди списъка на интервютата със служителите, за да им се напомни за техния ангажимент.

Четвърта стъпка: На уречения ден, всички интервюирани бяха представени на учениците от учителя. Учениците се представят индивидуално (учениците също носят табелки с имената си). Интервютата бяха обикновено от 20-30-минутни сесии. Всеки интервюиран беше помолен да направи кратко описание на работата, което след това беше последвано от основните или специфични въпроси на учениците. По време на сесиите, въпросът “Може ли съпя човек да върши вашата работа?” беше зададен от един ученик, който беше избран преди пристигането на интервюираните

Отговор на служителите на въпроса: “Може ли един сляп човек да върши вашата работа?”

Професия	Да	Не
Пожарникар/Лекар		X*
Оксиженист		X*
Директор на гимназия	X	
Печатар	X	
Компютърен програмист	X	
Пилот на самолет		X
Фармацевт		X*
Чинovníк в пощите	X	
Шивачи	X	
Козметици	X	
Радио Диспечер	X	
Ръководител личен състав	X	
Продавач в магазин	X	
Библиотекар	X	
.....		X*
Детегледач		X*
Финансов плановник/Застраховател	X	
Шофьор на автобус		X
Ветеринар	X	
Счетоводител		X*

---

*Хора, които имат оптимистичен поглед по отношение на новото технологично оборудване

Резултати

Не бяха използвани формални методи на оценка в това изследване. Проектът бе възприет като успешен, като установява чрез нарастващото съзнание на учениците за разнообразието от професии и за света на работата – информация, която ще им помогне при правенето на реалистични професионални избори. Общо погрешно мнение, поддържано от много от учениците, предшестващо началото на проекта, беше, че тяхното зрително увреждане не ще ограничи броя на професиите, от които те ще са способни да избират. Двама от учениците изразиха интерес в получаването на работа, която беше неподходяща за остатъчното им зрение, което имат и което могат да използват ефективно (например пилот на самолет или ръководител на въздушния трафик). Също така, всичките десет ученика посочват компютърния програмист като професия, която има личен интерес за тях. Но при правенето на този избор, те игнорират тежкия факт, че пазарът на труда е цикличен и непредсказуем, и че докато компютърният програмист може да бъде една вълнуваща професия, която в

настоящия момент се желае, тя може да не бъде осъществим избор по времето, в което те завършват компютърни тренировъчни програми.

Колкото за служителите, няколко от тях заявяват, че тяхното участие в проекта ги подтиква да преоценят своите собствени работни умения и отговорности от гледна точка на това да направят своята работа по-подходяща за хора със силни ограничения в зрението. Освен това, повечето служители разкриват, че опитът им дава на първо място възможност да взаимодействат със зрително затруднени хора, и по този начин нарастват техните знания и разбиране за дееспособността на тази целева група.

Както е показано в Таблица 1, повече от половината (60%) от служителите отговарят утвърдително на въпроса “Може ли един сляп човек да върши Вашата работа?”. Шест от осемте служители, които дават отрицателен отговор на въпроса, допускат, че с напредъка на технологиите техните професии могат евентуално да се изпълняват от слепи хора (Терминът “Сляп” не беше изяснен за всеки интервюиран).

Дискусия

Резултатът от този проект показва нуждата от това да се направят две допълнения към развитието на подобни проекти: (1) включване на формални методи на оценка и (2) даването на възможност на учениците да правят посещения на работните условия на служителите. Нуждата от систематична програмна оценка е очевидна, защото много зрително затруднени хора са вече работещи в професии, които някои от служителите заявяват, че не могат да се изпълняват от слепи хора. Така възникват два важни въпроса: 1) Дали някои служители/работодатели възприемат зрително затруднените хора различно? 2) Какви лични, физически, и/или поведенчески черти правят един сляп човек по-годен за работа от друг. Въпреки че изследването на Trent (1982) и Howze (1983) дават някои отговори на тези въпроси, една пълна оценка на програмните усилия и ефективност е необходима, за да предостави определени данни на социалното поведение и нагласи, свързани с назначаването на работа на слепи хора. С пълна и надеждна информация, социално валидни цели за професионално обучение могат да се основават на нещо повече от интуиция. Въпросът, адресиран към служителите, тогава ще бъде: “Може ли този сляп човек да върши тази работа?”.

Този проект беше самостоятелен учителски опит да се свържат пропастите между училището и местното работно общество. Неговият успех зависи най-вече от отговорността на всички хора, включени в това – работодатели, служители, ученици, и училищния персонал. Въпреки че служителите бяха всичките от една и съща географска област и може би не са

истински представители на хората, наети на работа в подобни професии в друг географски район, те бяха една отлична група от хора. Всъщност, ангажирането на добър човешки ресурс е съществено за успеха на всяко подобно програмно усилие. В допълнение към посещението на служителите в училище, опитите трябва да бъдат направени така, че учениците да отидат в работната среда на служителите. Осъществяването на реални посещения, особено като продължение на класните занимания, ще разкрие на учениците реалната житейска ситуация и освен това ще им помогне в поставянето на достижими работни цели и правенето на реалистични професионални избори.